

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkeket,
mint az előfizetési pénzek a „Köz művelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendőik.

Halottak napja.

A kegyelet napja van. A vallási érzület, mely a halálban nem végmegsemmisülést, hanem csak csendes elszenderülést ismer, a temetőbe mennünk készlet felkeresni mindazok sírjait, kik az életben kedveseink valának; és a halhatatlanság hitén alapuló édes viszontlátás reményétől biztatva forró imákat rebegünk elhunytainkért s könnyeinkkel áztatjuk sírjaik porát, hogy puha legyen a föld, mely tetemeiket takarja.

A hazafias kegyelet szintén felkeresi azon hantokat, melyek nagyjaink porladozó teste felé emelve, mint oltár állanak, hogy előttük leborulva, sírjaik felett lebegő szellemük hassa át lelkeinket s tanuljunk tőlük úgy élni és halni a hazáért, mint ők éltek és haltak el.

Tehát ma a vallás és hazafiság kegyelete ünnepe — helyesebben szólva, gyászol és kesereg.

A hazafias kegyelet bús tekintetet vetve az ősök és hősök szent porai felett égő szöveteknek lángjaira, ezekben azok nagy és tündöklő szellemeit látja feléje ragyogni. kik valaha mint egy-egy félistenek áldó napként világítottak be hazánknak vérükkel megáztatott és megszentelt földjét. S midőn a fáklyák kiallszanak; midőn gyertyák fényözög lassanként az éj sötétségébe merül, eszünkbe jut: mily kevesen vannak, kik a régi idők nagy embereinek nyomdokait betölthetnék méltó ivadékaik tudnának lenni dícső nevű őseiknek! Eszünkbe jut, mintha a föld csak arra lett volna teremtve, hogy sírjává legyen jeleseinknek s mi árván sötétségben maradjunk, mint fényes napra következő éj, melynek rémes sötétében elenyészik minden csillagfény! . . .

De félre az elkészerítő gondolatokkal! . . .

„A derék nem fél az idők nyomától, a koporsóból kikél s eget ver”. . .

Nagyjaink szellemét sem földheti el, nem semmi

sítheti meg a sír durva göröngye; mért nem oly nehéz a hant, hogy örökre le- és elnyomva tudná tartani a megdicsőültek lelkeit; nem oly sötét a sír, hogy szellemök világa át ne törne rajta s nagy tetekre ne lelkesítene — . . .

Igen; van szép és dícső multunk. A mult csak példa legyen most. Ekkor örvendeztetőbb lesz a jelen. S különösen a legyen jelenünk főtörekvése, hogy majd neki is mécesst gyujtsanak sírja fölé az unokák; mert a kegyelet világára csak az érdemes, ki míg élt áldással töltte be azon kört, melybe Istene és hivatása helyezé . . .

De a vallási kegyelet is gyászol ma. A pap imára kulcsolt kezekkel, könybelábadt szemekkel látható egy olyan sír szélén, melyet talán mindenki elhagyni látszott; reszketeg hangon énekeli a „Requiescat”-ot, és mélabusan ömlik szét a chórusból a „Dies irae” mélyen megindító hangja, s minden kegyeletes ajakról forró imaként száll égfelé a könyörgés: „Adj Uram örök nyugodalmat nekik és az örök világosság fényeskedjék nekik!”

S miért van a vallás ezen kegyelete? Hogy kikhez az életben a vér és felebaráti szeretet köteleke fűzött, azokkal az égben is megtartsuk e viszonyt a lélek halhatatlanságán alapuló fohászainkkal.

Azért nemesak a katolikus világ, hanem csaknem minden keresztény szektánál a meghaltak emlékének van szentelve Halottak napja, melynek igen messze visszamenő multja van mindazon népeknél, kik az igaz Isten-elvet vallva, a halhatatlanság hitét keblökben ápták és hitték s hiszik, hogy az élők a meghaltak lelkeimáik s egyéb jóselekedetekkel segíthetnek.

Igy pld. a Machabeusok könyve II. fej. 12. versében olvassuk, hogy: „Judás, a legvitézebb férfi, gyűjtést rendezvén, 12,000 ezüst drachmát küld Jeruzsálemba áldozatul a meghaltak vétkeiért”. „Sancta

ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solventur.“ Tehát már az ó testamendonban megtartották a halottak emlékét.

A kereszténységénél e szokás nagyon régi, mint régi hitünk ágazata a purgatoriumról. Erről mondja egy szent atya: „Atyáink hagyományából teszi azt az egyház, hogy azokat, kik Krisztus teste s vére közösségében, azaz az egyház egységében haltak meg, midőn az áldozatban (misében) említetnek imádkozik“, mondván: „Emlékezzél meg Uram a Te szolgálid s szolgálóidról, kik megelőztek minket a hit jegyével és a béke álmát aluszszák.“

Ezen megemlékezés pedig úgy történt, hogy a mise „Mementója“ alatt a diaconus felolvasta a Diptychot vagyis azon meghaltak lajstromát, kik az illető egyházzal akár mint egyháziak, akár mint világiak közelebbi viszonyban állottak.

De mert minden meghalt nevét az elébb említett Diptychától — melynek olvasása a gr. szertartásuaknál most is divik, előszámlálni lehetetlenség volt, azért a hívek általában is valamennyi elhunytért imádkozásra hívtak fel. Szent Ágoston „L. de cura pro mortuis“ czimű művében azt mondja: non sunt praetermittendae supplicationes pro spiritibus mortuorum, quos faciendos, pro Omnibus in christiana societate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumcumque sub generali commemoratione suscepit ecclesia: ut quibus ad ista desunt parentes, aut filii, aut quicumque agnati, vel amici, a b u n a e i s e x h i b e a n t u r m a t r e c o m m u n i.

És épen ez utóbbi sorokban említett meghaltak érdekében lett az egyházi évben egy meghatározott nap kitűzve, mikor a „minden meghaltak emlékezte“ tartatnék.

Ez adott aztán létezt szent Odilo clugni-i apát azon intézkedésének is, melyszerint valamint november elsején minden szentek ünnepe tartatik, úgy a következő napon minden halottak emlékezte tartassék: az egyház lassanként általános usussá emelte, hogy akkor a „Commemoratio omnium Defunctorum“ megtartassék.

E kegyelet és természeti érzésünkből kifolyó szokásnak, jobban mondva szívünk kegyelete követeleményének hódolunk tehát ma midőn a meghaltak sirhantjait felkeresve, meggyújtjuk felettök a tisztelet és kegyelet szövétnékét, hogy valamint annak világa nemesak magára a gyászos sirhantra vet fényt, hanem sugarai messze tájakra is szétlővellenek: úgy a mi tiszteletteljes kegyeletünk, imáink és jó esele-

kedeteink is hassanak messze, emelkedjenek fel a világgosságt Atyjához és az Ő szent Fiához, kérvén őt: „Domine Jesu Christe, Rex gloriae, libera animas omnium fidelium de poenis inferni, et de profundo lacu; libera eos de ore leonis, ne absorbeat eos tartarus; ne cadant in obscurum: sed signifer sanctus Michael representet eas in lucem sanctam, quam olim Abrahae promisisti et semini ejus.“

K o v á c s G y á r f á s.

Tarlózás a földrajztanítás mezején.

A földrajz, bár tárgya a föld hozzánk legközelebb áll, az lépten-nyomon szemlélhető, s egyes tényezői már a legrégebbi időkben is vizsgálódás tárgyait képezték, mint tudomány mégis a legifjabbak közül való. Sőt még most is kell küzdenie a létjogért, midőn már szükséges és hasznos voltáról mindenki meg van győződve. Ma is van állam, hol a földrajz nem szerepel kötelezett tárgyként az iskolákban. Ez az állam Anglia. Igaz, itt az iskola mulasztásait részben pótolja maga az élet. Ezen ország az összes földrészekkel részint közvetlenül, részint közvetett összeköttetésben levén, azok egyes országairól az angol uton-utfélen hallhat egyet-mást, sőt a templomokban is bővítheti földrajzi ismereteit, hol az időkint haza térő misszionáriusok térképekről magyarázzák az általuk bejárt földeket s közlik hallgatóikkal ott gyűjtött tapasztalataikat. Továbbá az angol ismeretes szenvedélyes turista hajlamairól. Sokat szeret utazni, a hol valami természeti szépség, ritkaság kínálkozik, szívesen fölkeresi; mondják is némelyek s nem minden gúny nélkül, hogy „Angolhon fölösleges fogalom, mert az angolok soha sínesenek otthon“. Ezekből kifolyólag mondhatta Mill Stuart egyik beszédében: „Ugyan ki tanult valaha földrajzot iskolában?“ De habár ott az élet sok mulasztást pótol is, mindent meg sem pótolhat. Sokkal gyümölcsözőbbekké, öntudatosabbakká válnának ezen tagadhatatlanul így is becses tapasztalatok, ha a földrajzi előismeretek birtokában lépének a nagy iskolába s csapnának föl az élet, e nagy mester tanítványaiul. Kezdi már maguk is a hiányt észrevenni. A londoni földrajzi társaság ezelőtt pár évvel kiküldte Keltie Scott I. t. titkárát, hogy a kontinens országai-ban tanulmányozza a földrajz tanításában divó különböző módszereket.

De egybeült is csak erős megpróbáltatások, küzdelmek után tudta a földrajz magának a tantárgyak sorában a polgárjogot kivívni. Azután nagy fluctuáción ment át, sokszor homlokegyenest ellenkező irányban haladva, maga a tanmód is mind a tananyag s annak terjedelme, mind pedig annak közlése tekintetében. Így kezdetben általában Plinius kosmographiája szolgált vezérfonalul a földrajz tanításában, de ekkor még csak mint melléktárgy adatott elő keverten a természettan, csillagászat, vagy természetrajzzal, majd a történelem segédtárgya, vagy mint némelyek mondják „a történelem büszke palotájának vak ablaka lett.“ — Múltán a tantárgyak sorába fölvétetett is, még mindig folyt a harc a földrajz tanításánál alkalmazandó egyes principiumok mellett vagy ellen. Ezen toll — és szóharcoknak meglett a jó eredményök,

tisztultak az eszmék. — Mi magyarok e téren is büszkén tekinthetünk vissza a múltba; mert míg a külföldön csak a folyó század elején jelent meg Ritter Károly, a földrajz atyja „Erdkunde“-ja, ki e művével a földrajzot önálló tudományává avatta, helyet jelölve ki számára a történelem és természettudományok között rendezve a múlt századi módszertani kísérletezések eredményeit, köztudatra hozva „hogy a földrajzi tárgyakat természetes összefüggésükben és kölcsönös egymásra hatásukban kell tanulmányozni“, addig hazai földrajzi íróink között voltak, kik ezen új elvet földrajzi munkáikban már a múlt században érvényre emelték, tényleg alkalmazták. Így Bertalanffy Pálnak 1757-ben megjelent „Világnak kétféle rövid ismerete“ már alkalmazza az újabb keletű módszertanok által is ajánlott csoportosításmódot. Továbbá a most is helyeseknek ismert alapelvek alkalmazásba vételével készítették Ürményi és Tresánszky az 1777-ben megjelent „Ratio educationis“ 124 §-ban a földrajz tanítására vonatkozó utasításokat. Böszörményi Pál 1824-ben megjelent „A köznép számára készült kézi könyvét“ szintén ez elvek nyomán írta meg. Hol állanánk ma a földrajzi ismeretek terén, ha ezen elvek részletezve tanítóink közkincsévé váltak volna, ha csak azóta is elégséges számban vannak tanítóink, kik ezen tudományt kellő szakavatottsággal terjesztették volna népünk között! E helyett azonban vagy semmit, vagy csak pusztá, szintelen s élet nélküli helyneveket, száraz nomenclatúrákat tanítóitak s vagy egészen mellőzték, vagy csak mostoha elbánásban részesítették a földrajz legállandóbb tényezőit, a természeti tárgyakat. Ennek mintegy visszahatásaként azután egy másik szélsőséges s így ismét téves fölfogás kapott lábra, kitejezést találva a magyar középiskolák számára kiadott Utasításokban is, mely szerint a földrajz tanításánál a fősúly a természeti viszonyokra volt fektetendő, s egyéb földrajzi tényezők aránylag nagyon is hátrébe szorítottak. Ma már e tekintetben is tisztulnak a nézetek, mind inkább tért kezd foglalni azon helyes fölfogás, hogy a földrajz az összes földrajzi tényezőket csak érintve ölelje föl, tüntesse ki a tárgyak legkiválóbb, legjellemzőbb tulajdonságait, de szakszerű részletezésekre ne boesátkozzék. Az újabb keletű Utasításokban is ez a fölfogás jutott érvényre. Ezen fölfogásnak hódolt Raul Frary is: Question du latin, a latin nyelv kérdése című Dr. Ferenczy József és Dr. Varga Bálint fordításában magyar nyelven is megjelent, nagy feltűnést keltett művében kiemelve egyszersmind a földrajz fontosságát, midőn azt főtárggyá kívánja tétetni. —

Hogy főtárgy legyen, az nem épen szükséges ugyan, de, hogy az eddignél nagyobb figyelemben részesüljön az csakugyan kívánatos. Ha hasznosak általános emberi és anyagi szempontból egyéb tudományok, úgy hasznos a földrajz is, senki ennek anyagi és alaki képző erejét kétségbe nem vonhatja. Mindenkinél kell ismernie első sorban szülőföldjét, azután szellemi látkörénczfaluja határán túl is kell terjednie; mert ha hiszi is valaki, hogy ő a világ közepén lakik, de azt már ne higgye, hogy a szomszéd megye határán végződik a világ, s ne legyen annyira tájékozatlan a világban, hogy ha pl. valamikor a sors szekere Velencebe viszi, azt higgye, hogy a város árviz alatt van s ott az emberek, a galambok az árviz elől menekültek a Szt. Márk terére s ne higgye, hogy a házak most már bizonyosan mind halomra fognak dűlni, hanem tudnia kell a való okot, miért ilyen e város és nem

más forma. Erre pedig a földrajz tanítja meg az embert. Ha tehát a legegyszerűbb embertől is megvárhatni annyit, hogy a földrajzi ismeretek egyéb gyakorlati hasznaitól eltekintve az állattól a tágabb szellemi látkörre nézve is különbözzék, birva legalább az elemi földrajzi ismereteket, annál inkább megkövetelhető a kellő jártasság a földrajzban azok részéről, kik szellemi téren működve a társadalomban vezérszerepet visznek, kiknek kezébe a haza sorsa, jóléte van letéteményezve.

Alaki képzés tekintetében is nagy előnyöket biztosít. Fölbreszti és fejleszti az összes szellemi tehetségeket. De, hogy e tanczél elérhető legyen, az értelem ezen fejlesztésének a földrajzi oktatás minden fokán a tanító szeme előtt kell mintegy lebegnie, kell hogy arról soha pillanatra se feledkezzen meg. — Az emlékező tehetőség gyakorlása czéljából a szerzett képzetek szolgáljanak támpontokul, melyekre a következő új képzetek, fogalmak lerakhatók legyenek; a szerzett képzeteket lépten nyomon föl kell ujtani. Az ítélő és képző tehetéseket összehasonlítás, térképolvásás és térképrajzolással fejleszthetjük. De fejleszti, erősíti s megerősít, nemesíti a földrajz az érzelmeket, a kedélyvilágot is. Azt mondja a latin: ignoti nulla cupido, az ismeretlenek után nem vágyódnak.

Ha tehát a földrajz tanulmányozásával megismerjük hazánknak ezen kerek egészet képező, koszoruván övezett kis mikrokosmosnak természeti szépségeit, s egyéb tulajdonságait, ha ezt előbb, a szenge korban s részletesebben ismerjük meg mint a külföldet, ha tudjuk, hogy ez a föld az, melyben őseink porlanak, itt láttuk meg mi is az első napsugarat, ehhez fűznek bennünket gyermekkori örömeink, játékaink remimiscenciái s tudjuk, érezzük, amit a költő mond, hogy ez a föld, az, melyen kívül a nagy világon nincsen számunkra hely, úgy sóhajunk még a messze távolból is ide röppen vissza, óhajtván, hogy e földi létől, életünk lehanyatló napjának utolsó sugarától is az édes hazai földön vehessünk búcsút, vagy ha ez óhajunk nem teljesedhetnék, kívánjuk, hogy legalább fejünk alatt azon haza földjéből, hol egykor bölcsőnk ringott csak egy maroknyi is legyen, melyen pihenve a hosszú, hosszú álom is édeesebb fog lenni!...

Azután a haza határait átlépve a földrajz a tanulót új előtte eddig ismeretlen országokba, földrészekbe, majd a csillagok honába vezeti egész addig a pontig, távolságig, mit még csak a fényévek ezreivel tudunk kifejezni, hol a tudás határa megszűnik s kezdődik a hit világa. A kis porszemtől, vagy a még ennél is kisebb paránytól kezdve a myriadnyi napokig a tárgyak sokfélesége keletkeztetik, fejlődéstik titokszertisége, azok különböző nagysága, törvényszerűségének megismerése, egy bepillantás a világnak az emberi észre nézve megmérhetetlen végtelenségébe, kell, hogy a tanulót egy nagy, egy mindentudó, egy végtelen, egy örök villágszellemben, egy végök, kit mi Istennek nevezünk, létezésének tudatára emeljék s kell hogy imádó hódolattal hulljon porba a végtelen nagyság előtt, kit a nagy mindenség dicsőit, kinek „harmatesep, virágszál hirdetik nagy keze alkotását“.

A földrajz tanításánál egyik fő kellék, hogy a földrajz tanító értse a tárgyát. Ez azonban még nem minden, szükséges, hogy azt közölni saját tudományát tanítványai lelkebe egyszerű keresetlen szavakkal, de a képet élénk színekkel, jól kidomborító leírással hol kérdezve, hol közölve, mintegy

átönteni is tudja. E nélkül a tanító hasonlítana ahhoz a zeneművészhez, ki maga ugyan kitünően játszik, de művészetére mást megtanítani nem képes. Legyen otthon a tanító a módszertanban, ismerje annak minden ágát-bogát, hogy adott alkalommal a legodaillőbbit használhassa fel.

Tudjuk, hogy a tanmenet összes ágai e két törzsből nőnek ki: az elemző (analitikai) és összekötő (synthetikai) tanmenetből s mindannyi e kettőre vezethető is vissza; az elsőt levezető (deductív), a másodikat bevezető (inductív) tanmenetnek is hívják. Mindegyik becses s a maga helyén mindegyik haszonnal alkalmazható. A földrajztudósok meg-egyező véleménye szerint, a földrajztanítás kezdő fokán csak a bevezető (induct.) tanalak alkalmazható, tárgyról a forgalomra, ismeretesről ismeretlenre, közeli-ről a távolabbira stb. haladva. Ez a tanalak felel meg leginkább a gyermek fejlődő korának. Lehetetlenség, esztelenség lenne a torony aljából annak tetejére ugrani akarni, hogy azután onnan jöjjen le az ember főkről fökra lépve, ép oly oktalan eljárás volna a levezető tanalakat alkalmazni a földrajz-tanítás kezdő fokán. A bevezető tanalak a földrajz sajátosságával is legnagyobb összhangzásban van. Mikor valahova menni akarunk, hazulról indulunk el s haladunk tovább; így kell a földrajz tanítása alkalmával is hazulról kiindulni s gyűjteni az inductió anyagát s „ha a tanuló a méh, az inductio anyaga, a természeti tárgyak legyenek a virágok, melyekből a méz, a földrajzi ismeret gyűjtessék össze.“

Amit az ember saját érzékeivel vesz észre, azt könnyebben fogja föl, alaposabban, tartósabban sajátítja el, mint ami csak leírásból, elbeszélésből tapad emlékezetébe; azért tehát a földrajztanításnak szemléltetőnek kell. Szemléltetni kell az iskolát, a helységet, határt s azután a mintázó tanalak alkalmazásával a fölfogott képzeteket lehetőleg mintázzuk, vagy rajzolva reproducáljuk. A tárgyaknak csak feltűnőbb tulajdonságait ismertetjük a kifejtő és közlő tanalak fölhasználásával. Mindent hegyről tövire nem magyarázunk meg; ez nem is föladata a földrajznak, másrészt a tanulónak gondolkodásra is kell anyagot fentartani. Mikor maga a természeti tárgy bármely okból nem szemléltethető, akkor legalább annak mintáját, vagy jó képét kell a tanuló előtt felmutatni s azon szemléltetni. A képek közül e célra a színes jobb a színezetlennél s ez jobb a vázlatnál. Ha kép sem volna a tanító keze ügyében, akkor a tanuló saját tapasztalatait s észrevételeit kell fölhasználni s ezekhez fűzve ismertetni a távolabbi, vagy ismeretlen tárgyakat. A szerzett képzeteket tartósakká teendők, azokat a következő előadáson a kérdező tanalakkal felújítjuk s a közlő tanalakkal az újabb képzeteket a tanulókkal tüstént el is mondatjuk.

A térképrajzolásra nézve elütök a vélemények. Vannak, kik azt állítják, hogy a földrajzot a szerkesztő módszer alkalmazásával csak rajzolva lehet tanítani. Ez abban áll, hogy a tanító a fekete táblára előrajzol, s ezt ugyanakkor a tanulók is utánrajzolják, vagy csak a tanító rajzol, a tanulók pedig a kézi atlaszokban levő térképet nézik s ezt összehasonlítják a tanító által a táblára rajzolt térképpel. A tanító a rajzot magyarázattal kíséri s kérdezve és közölve az új képzeteket a tanulókkal elsajátítja.

(Folyt. köv.)

Halottak napján.

Némán állok a sírok közt,
Hol szerettem nyugszanak, —
Letarolva a virágok,
Mindegy olyan hervatag.

S mégis tarka a virágtól
A holtaknak nyughelye,
Hisz kinek halottja volt, ma
Koszorúval jó ide.

Hol nyugalmat lel, ki itt fent
Annyi bajjal küszködött,
S nincs különbség ifjú és vén
Gazdag és szegény között.

S mégis könnytől ázik a föld;
Mert bár tudjuk végzetünk,
Kiket egykor hön szerettünk
Oly nehéz felejtünk.

Itt egy szende lány siratja
Elvesztett hű jegyesét,
Jajgatását a sívító
Szél hordozza szerteszét.

Ott egy özvegy, hét árvával,
Hullat süri könnyeket
Drága férje sírhalmánál.
Majd a szive megreped.

S míg amott egy megtört férfi
Sir egyetlen gyermekén,
Addig itt, szülőim sírján,
Könny s jaj nélkül állok én.

S mondjátok meg, melyikünknel
Égetőbb a fájdalom? . . .
De ne szóljunk . . . a harang szól . . .
Én is hadd imádkozom . . .

Orel Géza.

Ne mondjátok. . . .

Ne mondjátok: boldog vagyok,
Gunnyt üztök csak velem,
A boldogság megtört szivben
Nagyon ritkán terem . . .

C s a k voltam rég, régen boldog,
S talán lehetek még:
Mit a föld meg nem adhatott,
— Megadja majd az Ég!

Az ábrándok oda vannak,
Elbágyadtam nagyon,

A küzdés rám korán jöve
Megtört a féluton . . .

Zugó kóró, lombatlan ág,
Sütét, derítlen ég,
Fájó kebel, érző szívvel,
Melyben egy vulkán ég . . .

Hová menjek ennyi kinnal?
Egy sugárt Istenem!
Mutass utat, vezess tovább
Vagy adj — halált nekem . . .!

Bá b a P á l.

Kisebb közlemények.

— **Veszélyes-e a sirkertben való temetkezés a körüllakókra?** A nemzetközi orvosi kongresszus hygieniai osztálya Berlinben, f. évi aug. hó 9-én a fent jelzett kérdéssel foglalkozott. Az ott tartott fejtegetések lényeges tartalmát a „Germania“ szerint dr. Petri, berlini kormánytanácsos, előadó-orvos a következő tételekben foglalta egybe:

„1. A hullákban esetleg előforduló, eddigelé ismeretes szerves betegségi csirák, állati és növényi paraziták, kiváltképpen pedig a *pathogen bacteriumok*, a mennyire e tekintetben való életműködésük kísérletileg megállapítható volt, a temetés után viszonylag rövid idő alatt tönkremennek. Különösen áll ez a cholera, typhus és a tuberculosis csiráiról. Az idő, mely alatt ez megtörténik, ceteris paribus függ a koporsó és a sír minőségétől. Sokkal azelőtt, mint a felosztási folyamat bevégeződik, az említett betegség csirái már kihaltak.

2. Nincs ok ama föltevésre, hogy azon szerves betegségi csirák, melyeknek mikénti fejlődése az eltemetett hullákban eddigelé kísérletileg még megállapítható nem volt, másképpen viselkednének, mint azt 1. alatt jeleztük.

3. Tapasztalataink a bakteriumoknak a földben való magatartásáról, s kiváltképpen a talajviznek a temetőkben is csirátlan állománya, teljesen alaptalanná teszik azon félelmet, mintha a hullával együtt eltemetett fertőztető elemek, még mielőtt — mint említettük — megsemmisülnének, átmennének azon ivóvízbe, sőt a levegőbe is, mely magukról a temetkezési helyekről, vagy azoknak közelebbi avagy távolabbi környékéről vették.

4. A még nem ismert fertőztető csirákat illetőleg sincs semmi valószínűség más folyamatra, mint a melyet 3. alatt előadtunk.

5. A hulláknak a felosztási folyamat alkalmával kifejlődő chemia hullaterménei, ideértve az azokban netalán előforduló hullamergeket (ptomain, toxin, mérges fehérnyék, peptonok stb.) a temetkezési helyek rendszeres kezelése mellett szintén nem idézhetnek elő még a temetők közelében fekvő kutakban sem olymértű fertőztetést, mely az ott lakók egészségének ártani képes volna. A hullákból a talajba nyomuló, illetőleg a talaj- vagy a fel-víz által kimosott anyagok vagy az ártalmatlanságig meghigítatlanok, vagy a talaj chemiai és fizikai erői által hatástalanokká tételnek.

6. A hullák rothadása alkalmával a rendszeresen kezelt

temetkezési helyeken kifejlődő légnemű termények nem képesek az egészségre ártalmas hatást előidézni. Még az abnormis viszonyok közt imitt-amott, ritka esetben a sírok és temetkezési helyek közelében észrevett hulla-bűz sem veszedelemes.

7. A temetkezési helyeknek, ha azokat rendszeresen kezelik, egészség-rontó hatásáról az 1–6. alatt elsorolt tételek szerint többé szó nem lehet.“ H. K ö z l.

— **Jegyzőkönyv** „a magyarországi latin és görög szertartású katolikus tanítók segélyalapja“ központi bizottságának Budapesten, a központi papnevelőintézet épületében, 1890. évi augusztus hó 26-án tartott üléséből. (Vége:)

10. Elnök úr előadja, hogy összesen 105 folyamodvány érkezett be. Mindezek az egyházmegyei hatóságok útján érkeztek régebben. Érkezett azonban még utólag is több folyamodvány. Ezeket, részint mivel a határidőn túl érkeztek, részint mivel nem az egyházmegyei hivatalok útján küldettek, mellőzetni kéri.

Mielőtt a folyamodványok ismertetését megkezdené, ezelszerűnek tartaná megállapítani, kapjon-e a folyamodók mindegyike, vagy csak néhány segélyt.

Dr. Roszival István teljesen osztja az elnök úr nézetét és szintén a mellett van, hogy a később érkezett és nem az egyházmegyei hivatal útján küldött folyamodványok figyelme kívül maradjanak. A segélyosztásra nézve pedig oda nyilatkozik, hogy ne mindnyájan, hanem a legnagyobb szákségben levők részesüljenek az alap jótéteményében.

Begovesevich Róbert szintén e nézetét fejezi ki, megjegyezvén egyuttal, hogy különös tekintetben részeltette a bizottság azon folyomodókat, kik az alap jótéteményét még nem élvezték.

10. Ezek után az elnök úr előterjeszti a folyamodványokat és ismerteti azok tartalmát..

A bizottság beható megvitatása után a folyamodványokban előadott indokoknak, 68 kérvényről határozott segélyben részesíteni, egyenként 30 frtnyi összeggel, a mi 2040 frtot tesz ki. A fennmaradó 946 frt 65 krt pedig az elnök úr rendelkezésére bocsátja a sürgős segélyezések céljából. A segélyben részesített 68 folyamodó a következők:

Droczler József tölgyesi, Krisz József szárdi tanítók; néhai Gasparovics Károly titói tanító árvái; Schultz Pál peesenci tanító; Pottokár Ferencz volt nyergez-ujfalusi tanító özvegye; Schottert Ferencz vajkai, Tuschter József rigyiczai, Wunsch Ferencz adási, Polgáry Gáspár ároktői tanítók; Brommer József volt szállási tanító özvegye; Czermann Ferencz mórmezősi, Nemes József téthi, Kuzó Ferencz nyug. lajta-ujfalusi, Füzy István beledi. Öveges Alajos győr-peéri tanítók; Belső István volt rádi tanító özvegye; Horváth Mihály volt zala-merényi tanító özvegye; Rull Ferencz szellői, Molnár Tivadar szilágyi, Suarda István székelyi tanítók; Csáky Zsigmond volt püspök-szent-erzsébeti tanító özvegye; Ajter Péter virágosi tanító; Pintér István értényi tanító özvegye; Szabó István polgárdi, Metzker István nadapi tanítók; Erdélyi Adolf volt veredi tanító özvegye; Gáll József kápolnásnyéki, Fürsch Antal méreni, Tomsits Antal esémi, Kárlovics Mihály balegyai tanítók; Graf Ferencz volt oberi tanító özvegye, Kosich Ferencz kapezai, Magyar László felső-patyi, Ferkó István odorini, Vojesik Bálint gnezdai, Kaleta Máté bobóri, Laurensik Ignác berenesi, Matulay Ferencz nagy-bopáni

tanítók: Blahuta János volt vadicsói tanító özvegye; Spaecsek Antal misseni, Gazdag János tihanylaki, Jeromos Gáspár tóketerebesi, Rakitai Emigd gögői tanítók; Fejérvári János volt jászó-debrői tanító özvegye; Mohács István fügei nyug. tanító; Bezdeg József tardosi tanító özvegye; Eiben János alsó-meczenzéfi tanító; Belánszky Endre volt mindszenti tanító özvegye; Nevelős Adolf károlyfalvi nyug., Slavkai János planiczai, Bányász János szinyeuifalvi, Jámbor Mihály téki, Istvánfi Alajos esik-zsögödi, Bíró József esikeseői, Baka Antal kászonjakabfalvi, Kovács Sámuel disznajói, Kovács József kézdi-szentléleki, Bardocz Mihály szent-katolnai, Szabó Antal kászonujfalusi, Töke István szombatfalvi, Szabó Gábor nyug. bethlenfalvi tanítók; Bokor János v. alsó-torjai tanító özvegye; Köntzey Sándor gyulafehérvári nyug. tanító, néhai Dobos Ferenc alsójárai tanító özvegye; Varju György nagyváradai gör. szert. tanító; Papp Gergely szilágysomlyói kántortanító; Moor János völcseői, Andreknek György mutasi tanítók.

12. A segélyezendők e névsorának megállapítása után hosszabb eszmecsere fejlődött ki a folyamodványok mikénti beadása iránt és felszerelésére nézve.

Dr. Roszival István utal arra, mily sok kérvény érkezett be az egyházmegyei hivatalok elkertülésével. Ezt kívánván az alapszabályok is, indítványozza, hogy jövőre csak oly kérvények terjesztessenek a bizottság elé, a melyek az egyházmegyei hivatalok útján lőnek beküldve. Ez által minden tekintetben ellenőrizve is lesz a kérvényező, miután az egyházmegyei hivatalok törzskönyveket is vezetnek és így a metán igénynyel nem bírókat elutasíthatják.

Elnök ur megjegyzi, hogy csak igen csekély számú kérvény jött más úton, mint az egyházmegyei hivatalok útján. Ajánlja azonban, mondassék ki, hogy minden kérvényhez mellékelendő a tagsági könyvecske.

Jung János nem akarná ezzel terhelni az egyházmegyei hivatalokat. Hasonlóképp nyilatkozik Békessy János is, míg dr. Laurán Agoston azt kívánja, hogy pályázat levén hirdetve, csak oly folyamodványok terjesztessenek a bizottság elé, a melyeknek küldői az alapszabályok értelmében segélyre, vagy ösztöndíjra jogosultak. Begovesevich Róbert a tagsági könyvecské becsatolásának kötelezettsége mellett szólal fel. Erre dr. Roszival visszavonja indítványát és belenyugszik azon elnöki javaslatba, hogy a kérvényezők köteleztessenek tagsági könyvecskéiket mellékelni folyamodványaikhoz.

13. Elnök ur jelenti, hogy Dr. Lassú Lajos nagysúri lelkész és Szered-kerületi esperes ritka buzgalmában az alap javára jótékony célú mulatságokat rendezett Galánthán és ezek jövedelme gyanánt 600 frtot küldött. Magán levélben megköszönte ugyan az esperes ur lelkes ügybuzgalmát és fíradhatlan serénységét, indítványozza azonban, hogy e követségre méltó tettért jegyzőkönyvileg is fejezze ki a bizottság elismerését és köszönetét.

A bizottság lelkesült helyesléssel veszi tudomásul a közlötteket és legmelegebb elismerését jegyzőkönyvileg is kifejezteni határozta.

14. Olvastatik Császka György szepesi püspök ő excel lentiájának levele, mely az ösztöndíjakban az alsóbb osztályú tanulókat is részeltetni kívánja.

Elnök ur ama megjegyzése után, hogy e kérdés már néhány év előtt is fel lön vetve, sőt jegyzőkönyvileg a nm. püspöki kar elé terjesztve a nélkül, hogy rá válasz adatot voltna, a bizottság a kérdést mellőzi.

15. Olvastatik a roznyói kath. tanító egyesület levele, melyben az előző évek szerint újból 20 frtot ajánl fel az alap céljaira, a nélkül mégis, hogy ez összeg állandó fizetésére kötelezné magát.

A bizottság örömmel veszi tudomásul a nemes cselekedetet.

16. Olvastatott az érsekújvári gyűjtőbizottság abbeli kéreése, hogy a bizottsági ülések jegyzőkönyvei egész terjedelmükben közöltessenek a lapok útján.

A bizottság készséggel elhatározza e kérés teljesítését és Tormássy János felszólalására kimondja, hogy az egri „Népiskolai Tanügy“, a soproni „Népiskolai Lapok“ és a budapesti „Népevelő“ kapják meg a jegyzőkönyveket.

17. Olvastatik egy levél, mely kérdést tesz az iránt, szerezhető-e segélyre és ösztöndíjra jogigény az öt évre járó 2 frt 50 kr. egyszerre történő lefizetése által?

A bizottság tagadólág válaszol s az alapszabályok változatlan fenntartása mellett nyilatkozik; mert nem csak arról van szó, hogy az összeg befizetessék, hanem hogy valaki huzamosb időn keresztül lelkes tagja legyen az intézménynek.

18. A tárgysorozat ki levén merítve, elnök ur a netáni indítványok előadására kéri fel a bizottságot.

Erre szót emel Medveczky Ede és hosszabb, lelkes beszédben a mellett harszol, kérné fel a bizottság a nm. püspöki kart, tenné a tanítókra nézve kötelezővé azt, hogy a „Segélyalap“ tagjaivá legyenek. Dr. Roszival csatlakozik a jelzett nézethez, míg Begovesevich Róbert ellenzi azt, mivel az alapszabályok módosítását látja benne.

Örömmel hallaná azonban a bizottság abbeli határozatát, hogy kéressék fel a nm. püspöki kar, méltóztatnék ez alap támogatását a legmelegebben ajánlani a tanítóknak s őket a belépésre buzdítani. Meszner István szintén a mellett szól, hogy ily értelemben kéressék meg a nm. püspöki kar Békessy János és Tormássy János a kötelezővé tétel kérése mellett szólnak.

Dr. Walter Gyula szintén oda nyilatkozik, hogy csak kéressék meg a nm. püspöki kar az alap minél melegebb ajánlásra.

A bizottság tagjai e szerint nagyon meg léven e pontra nézve oszolva, elnök ur szavazatra bocsájta a kérdést. A szavazás szerint aztán kimondja, hogy a bizottság nagyon óhajtja ugyan, hogy minden kath. tanító tagja legyen az alapnak, mindazáltal csak a nm. püspöki kar legmelegebb ajánlatáért esedezik arra nézve, hogy a tanítók tömegesen lépjenek ez alap kötelékébe.

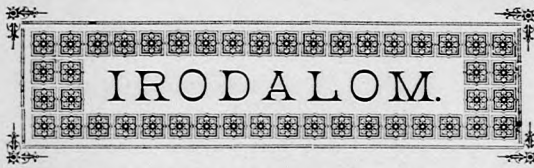
Más indítvány nem levén, elnök ur az ülést délután 2 óraker a legszívélyesebb szavakkal zárta be.

Kelt az „Orsz. kath. tanítói Segélyalap“ központi bizottságának Budapesten 1890. évi augusztus hó 26-án tartott üléséből.

Jegyzette:

Markus Gyula
a közp. bizottság elnöke.

Dr. Walter Gyula
a közp. bizottság jegyzője.

— **Könyvismertetés.** „*A keresztény nevelés.* Borromaei sz. Károly meghagyásából írta Antoniano Silvio biboros, A Kunz Xav. Ferencz által készített német fordítás nyomán magyarra áttette a budapesti növendékpapság magyar egyháziroldalmi iskolája. Budapest 1890. 499 l.“

Ezerféle mód és alkalom kínálkozik a jó terjesztésére; de az egyház és haza érdekeinek előmozdításán fáradozó tehetőség és szorgalom sehol sem működhetik hatásosabban és szélesebb kiterjedésben, mint a szellemi nagyhatalom, az irodalom terén. Bölesen felfogták ezt a bpesti növ. papság magyar egyháziroldalmi iskola jeles alapítói s éppen azért az iskola közvetett céljául a magyar katolikus irodalom művelését tüzték ki. E czél elérésére törekedtek a derék ifjak most is, midőn munkálataik 53. évfolyamát kiadták. — Az iskola mindig kiváló gondot fordított arra, hogy különösen más nyelv katolikus irodalmából átültetett kiadványaiban megfeleljen a kor szükségleteinek s a mennyire lehet hézagot pótoljon. Ez vezette őket jelen kiadványuk fordítandó anyagának megválasztásában is s ebben található annak oka, hogy választásuk Antoniano Silvio biboros „A keresztény nevelés“ című munkájára esett. — Ma, midőn az iskolák, különösen az iskolák államosítása, vagy jobban mondva elvállaltatása napirenden van; ma, midőn Isten és az egyház ellenségei ugyszólván anya öléből akarják kiragadni a gyermeket, hogy saját gondolkozásmódjuknak megfelelően, saját elveik szerint neveljék őket; ma, midőn anyai nyílt és leplezett háló van kivette éppen a kevésbé óvatos ifjuság megtartására: nagyon is szükséges dolog, hogy megtudják a keresztény szülők, mily módon kell nevelniök gyermekeiket már zsenge korukban, ha azt akarják, hogy azok később ellen tudjanak állani ama sok veszélynek, mely legdrágább kincsöknek, lelküket fenyegeti. A ki az iskola, azé a jövő! Ezt bizonyítja a mindennapi tapasztalás. És ez onnan van, mert a gyermek és ifju szive termékeny talaj, melyben minden megfogamzik. Ha a vallástalanság és erkölcstelenség konkolyát vetik bele, aligha fogja az valaha a keresztény erények tiszta buzáját teremni; míg ellenben, ha a gondos szülők keze már korán gyermekei szívébe plántálja a valódi keresztény elveket, azok lassanként erős meggyöződésé szilárdulnak, melyet nem képes megdönteni felvilágosodott korunk ferde okoskodása s ördögi ravaszága. Erről a valódi keresztény nevelésről szól e mű oly alaposan, minőt nem minden munkában találunk; a bölesőtől a teljes érettségig kíséri a gyermeket; kiterjeszkedik a legapróbb dolgokra s mindenütt rámutat a lappangó kigyóra, mely sokszor virágok közé simulva lesi áldozatát, szóval utat-módot nyújt a szülőknek, hogy az egyháznak és hazának engedelmes és hasznos gyermekeket neveljenek. — A mű maga négy részre oszlik. Az első, bevezető részben Antoniano Silvio biborosnak Kunz Xav. Ferencz által írott életrajza van röviden előadva. A tulajdonképeni mű három könyvre oszlik, melyeknek rövid tartalmát a következőkben adjuk: Az első könyvben kimu-

tatja a tudós biboros, mily fontos s mennyire szükséges a gyermekek keresztény módon való nevelése; szól a házias állapot méltóságáról és szentségéről s több más olyan dologról, melyek a jó nevelést megelőzik s hathatósan előmozdítják. A második könyvben szent vallásunknak a keresztény nevelés alapját képező egyes főbb pontjait fejtegeti; gyönyörűen taglalja a tizparancsolatot, a hit szükségességét, a szentségek természetfölötti áldásait stb. s mindezt nem elvontan tárgyalja, hanem folyton szemmel kíséri a gyakorlati életet. A harmadik könyvben a gyermek- és ifjkor különös sajátosságait és veszélyeit fejtegeti s gyakorlati utmutatást ad a szülőknek gyermekeik czélszerű nevelését illetőleg. Végül szól a közélet különböző állapotairól s foglalkozásairól. — Az egész művet keresetlen egyszerűség s világosság jellemzi; minden ízében mély keresztény katolikus szellem lengi át s valóban meglátszik az egész munkán, hogy szerzője borromaei sz. Károly barátja s a római szent-szék kipróbált embere volt. A csinosan kiállított, vaskos kötet ára 2 ftt 30 kr.

Nagyon ajánljuk s a bpesti növendékpapság derék ifjait szívből üdvözöljük.

Rvv.

Megjelent és beküldetett:

— **Katolikus Hitoktatás** havi folyóirat a hitoktatás elméleti és gyakorlati művelésére. V. évf. 10 sz. Szerkeszti és Kiadja: Fonyó J. Kaloesa. Ára egész évre 3 ftt.

— **Jézus szentséges Szívének hírnöke, és Szűz Mária virágos kertje.** Havi folyóiratok. 1890. XI. füz. Szerkeszti: Tóth M. S. J. Kaloesa. Ára egész évre együttesen megrendelve 2 ftt 30 kr.

— **Borromaeus.** Kath. hitazonoklati havi folyóirat. IV. évf. 12 füz. Szerkeszti és kiadja: Horváth L. Győr. Ára egész évre 4 ftt.

— **A magyar kath. alsópapság végrendekezési joga, ennek története, jelenlegi állapota és a hagyatékok körül követendő eljárás.** Írta Kollányi Ferencz. Ára 2 ftt. Esztergom, 1890. 320 l. Buzárovits J. bizománya. — Rég érezhető hiányt pótol ezen mű egyházi irodalmunkban. Az alsó klerus e jogát, a többi állampolgárokétól eltérő módon megszabó kir. rendelet mindez ideig nem levén közzétve, sem bíróságaink, sem ügyvédeink, sem pedig az egyház érdekeit képviselő esperesek nem bírtak a papi hagyatékok körül követendő eljárásnál biztos vezérfonallal. Kollányi lelkiismeretes pontossággal adja át a nyilvánosságnak — sok ismerettel és szorgalommal megírt könyvében — az erre vonatkozó kir. intézkedéseket, kapcsolatban a jog kifejlődésére vonatkozó beces fejtegetéseivel, és az egyház specialis rendelkezéseinek ismertetésével. Világos előadás, alaposág, s főképpen a használhatóság előnyei a szakavatott kézzel írt könyvnek, melyet a legmelegebben ajánlunk papságunk figyelmébe.

— Előfizetési felhívás a „**Borromaeus**“ kath. hitazonoklati folyóirat V. évfolyamára. Midőn a főtisztelendő magyar kath. papság beces figyelmét a „Borromaeus V-ik évfolyamára felhívni bátorodunk: émelegyős, szóarádatos ajánlgatás helyett utalunk az Istenige azon ép. egészséges és tiszta minőségű szellemi táplálékára, melyet a „Borromaeus“ eddigi évfolyamaiban a magyar kath. nép számára szeretett lelkipásztor-társaink kezéhez szolgáltatunk; utalunk a „Borromaeus“ eddigi évfolyamának tartalomrovataira, melyek a lelkipásztorkodás egész terét mintegy visszatükrözik és felelőleg úgy, hogy e téren alig fordulhat elő alkalom, melyre mondanivalót ne nyultunk volna. Ez leend törekvésünk a jövőben is. Munkatársaink legnagyobb része a gyakorlati lelki pásztorkodás terén működő, a magy-

nép eszejárását és lelki szükségait ismeri s beszédei készítésénél ezekhez alkalmazkodik. A „Borromaeus“ egyházi cenzura alatt jelenvén meg, annak tartalmát minden pap nyugodt lelkiismerettel hirdetheti híveinek. Előfizetési feltételeink maradnak a régiék, t. i. egész évre 4 frt, mely azonban fél- vagy negyedéves részletekben is beküldhető. Növendékpapok, kik az előfizetést előre beküldik, 2 frtért kapják. A „Borromaeus-t“ illető minden megkeresések jövőben a „Borromaeus“ szerkesztőségének (Győr, nagyobb papnövelde) intézendeők. Győrött, 1890. október 1. Horváth Lajos győri városi plebános. Varga János, nagyobb papnöveldei aligazgató.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Uj czimzetes püspök.** Winkler József nagyváradai apát-kanonok scardonai czimzetes püspökké nevezetett ki. A kinevezetnek, mint társulatunk tagjának és jóakarójának őszintén gratulálunk.

— **Személyzeti.** Jancsó Ernő, piskii plebános a hunyadi esperesi kerület jegyzőjévé nevezetett ki. Gratulálunk.

— **Pál István** lapunk volt felelős szerkesztője f. hó 27-én távozott el új állásának székhelyére Kolozsvárra. A megelőző napon nagyszámú tisztelői, mintegy 80-an gyültek össze a „Hungária“ vendéglőben, hogy tőle búcsút vegyenek. Képviselet volt a város minden köre. Ott volt városunk országos képviselője Nsgs Mohai Sándor, Nsgs Bálint Károly kanonok, a polgármester, városi főkapitány, tanárikar, stb. a polgárság és iparosok is képviselve, mi elég bizonyítéka a közbeesülésnek és tiszteletnek, melyvel városunk irányában viseltetik. Azt kívánjuk, hogy új állásában is adjon az Isten neki erőt, hogy büszkén mondhassuk el: Ime ez csont a mi esontunkból és vér a mi vériünkéből!

— **A gym. ifjúsága** szépen sikerült fátylászzenét rendezett f. hó 25-én este A v é d J á k ó gym. új igazgatónak. Az ifjúság érzelmeit Sikorszky Zs. VIII. oszt. tanuló tolmácsolta, mire az igazgató meghatottan válaszolt, munkára és hazafiságra buzdítván a tanulókat.

— **Megtérés.** Brüll Máttyás Piskiben a zsidóság vak-ságából kitérvén s f. hó 26-án ünnepélyesen megkereszteltetvén felvétellett, az egyedül üdvözítő róm. kath. anyaszentegyház kebelébe. A keresztapai tisztet Tkts. Laub Mihály úr végezte.

— **Meghívó.** A gyulafehérvári róm. kath. főgymnasiun ifjúsága védőszentje Szent Imre emlékezetére 1890 november hó 5-én d. e. 10^{1/2} órakor — a székesegyházban 9 órakor tartandó ünnepélyes szent-mise után a Hungária nagytermében ünnepélyt rendez a következő műsorral: 1) „Hymnus“. Gluck „Iphigenia Taurisban“ cz. dalművéből. Éneklí az énekkar. 2.) Alkalkalmi beszéd. Tartja: Hanzéros G. VIII. o. t. 3.) „Duett.“ Balfé „Czigány“ cz. dalművéből. Előadja a zenekar. 4.) „Szent Imréhez“. Irta: Hanzéros G., zenésítette: Fogarasy János. Előadja Sikorszki Zs. VIII. o. t. 5.) „Nép-dalocska és mese“. Komzáktól. Előadja a zenekar. 6.) „Ha

tudtam volna...“ Mindszeti G-től. Szavalja: Ferenczi G. VII. o. t. 7.) „Honvágy“. Mazurka Zsasskovszky E-től. Éneklí az énekkar. 8.) „A költő panasza“. Dömötör P-től. Szavalja: Hanzéros G. VIII. o. t. 9.) „A vándor.“ Magándal Schubert F-től. Harmonium kísérettel éneklí: Sikorszky Zs. VIII. o. t. 10.) „Rákóczi Induló.“ Előadja a zenekar.

— **A székelyudvarhelyi róm. kath. finövelde** ifjúsága védőszentje Szent Imre emlékezetére 1890 nov. hó 5-én d. e. 10 órakor — a plebánia templomban 9 órakor tartandó ünnepélyes szent-mise után — a finövelde nagytermében zene, ének és szavalati ünnepélyt rendez a következő műsorral: 1. Nyitány. Nechvalszytól. Előadja az ifjúság zenekara. 2. „Hymnus Szent Imréhez.“ Zsaskovszkytól. Éneklí az ifjúság vegyeskara. 3. Szent Imre, ünnepi beszéd, tartja Fejér Károly 8-ik o. tanuló. 4. „Il Travatore.“ Verdítől. Vónós négyes. Dr. Vajda Emil zenetanár vezetése mellett részt vesznek Virág József (első hegedű), Juhász Károly (2-ik hegedű) és Király András (violoncello). 5. 1849 október 6-ika. Felolvassa Bodor Ödön 8-ik oszt. tanuló. 6. „Szent az érzet.“ Törökötől. Éneklí az ifjúság férfikara. 7. „A magyarok nagyaszonnyához.“ Pály Edétől. Szavalja Juhász Károly 7-ik oszt. tanuló. 8. Népdalegyveleg. Éneklí az ifjúság vegyes kara. 9. „A kakasülön.“ Gabányitól. Szavalja Soó Rezső 8-ik oszt. tanuló. 10. Hymnus. Erkeltől. Éneklí az ifjúság vegyeskara. 11. „Hunyadi induló.“ Előadja az ifjúság zenekara.

— **Az erd. r. k. irod. társulat pénztárába fizettek:** Bardóc Mihály rtg. 1889-re 2 frt, 1890-re 2 frt. Wiegand János elf. 1890-re 4 frt. Riskó László elf. 1890-re 4 frt. Hosszu Ferenc előf. 1890-re 4 frt. Nagy Ignác előf. 1889-re 2 frt, 1890-re 2 frt. Varga Ferencz elf. 1890-re 4 frt. Dr. Vass Albert rtg. 1889-re 2 frt, 1890-re 2 frt. Sneff József elf. 1890-re 4 frt. Lajber Antal 1890-re 4 frt. Kedves Tamás elf. 1890-re 4 frt. Szánthó István rtg. 1890-re 2 frt, 1891 évre 2 frt. Balogh Ferencz elf. 1890-re 4 frt. Dr. Salzbauer János ptg. 1890-re 5 frt. Péterfy János ptg. 1890-re 5 frt. Kovács Ferencz ptg. 1890-re 5 frt. Csató Ferencz pártoló tag 1888-ra 5 frt, 1889-re 5 frt, 1890-re 5 frt. Hellmuth Ignác 1888-ra 5 frt, 1889-re 5 frt. 1890-re 5 frt. Dr. Török Albert ptg. 1888-ra 5 frt. 1889-re 5 frt. 1890-re 5 frt. Miske Gyula ptg. 1888-ra 5 frt. 1889-re 5 frt. Bálint László ptg. 1889-re 5 frt. (Folyt. köv.)

— **Sajtóhiba.** Mult számunk első czikke 4-ik bekezdésének 4-ik sorában „németiség“ helyett n e m e s s é g olvasandó.

— **Pályázat.** (51) A deményházi r. k. kitanítói állomás Bartók Albertnek Szentdemeterre áthelyeztetése következtében üresedésbe jöven, arra ezennel pályázat nyitattik. Javadalma áll a következőkből: 1) Tisztességes lakás, csürpajta és sertés állal ellátva egy 734 □-öl területű kerttel. 2) A hivatástól mintegy 65—70 kalongya elegy-buza és ugyan annyi zab kepe. 3) 5—6 szekér szénát termő kaszáló; 4) Helyben és Buzaházról 32 véka szemes törökbuza. 5) 5-öl kemény tűzifa. 6) oszpora 10—12 frt. stóla 14—15 frt; szentmise alapból 4 frt 50 kr; Püspök ur ő nagyméltóságától 12 frt 60 kr. segély. Pályázni kívánók a szükséges okmányokkal, — melyekből a szolgálati bizonyítványoknak hiányozni nem szabad, — felszerelt folyamodványukat f. év november 2-ig alattitthoz küldjék be. Deményháza, 1890. október hó 20. Tamás Márczel, s. k. h. lelk.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: PAL ANTAL.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, KÓRÓDY PÉTER, VASS ALBERT, ZLAMAL AGOST.